

УДК № 141.7 (477)

ЗАХІДНА ТА СХІДНА ПАРАДИГМИ У ФІЛОСОФІЇ Є. МАЛАНЮКА

Студ. Н.В. Мисаковець, гр. БДк1-16

Науковий керівник доц. Р.В. Множинська

Київський національний університет технологій та дизайну

Мета і завдання. Метою цієї роботи є освоєння матеріалу з історіософії відповідно до вимог, які може поставити перед собою інтелігентна та інформована людина з сучасним цілісним та творчим світоглядом, формування свого власного ставлення до світу і суспільства, вміння відстоювати свободу слова, думки й вибору.

Завдання полягає у тому, щоб ознайомити з основами філософського мислення поета.

Маланюк Євген (1897 - 1968) - поет, публіцист, філософ. Філософські, історичні ідеї Маланюка переважно зосереджені на філософії української історії, на руйнації пов'язаних з нею соціальних міфів та роздумах про подолання історичної безвиході. Маланюк розглядає українську історію як історію певного типу ментальності. При цьому він заперечує визначальний вплив на Україну зовнішніх чинників. М'якосердність, лагідність, "розспіваність", "жінночність" характеру українців, їхня схильність до компромісу, до запальної емоційності, яка швидко сходить нанівець, ці чинники, за Маланюком, є руйнівними для українства, оскільки не врівноважуються іншими раціональними, вольовими, опертими на норми писаного права у створеній власними зусиллями державі. Феномен малоросійства в інтерпретації Маланюка є вітчизняним еквівалентом "втечі від свободи", відмови від самостійної організації культурного і політичного життя. Запоруку вивільнення від "синдрому малоросійства" Маланюк вбачав у побудові системи суспільної еліти на європейських політичних і культурних засадах.

Методи та засоби дослідження. У роботі були використані такі методи, як спостереження, аналіз, синтез, порівняння. Дані методи дали можливість дослідити філософські та історичні ідеї Маланюка, проаналізувати спадщину філософа.

Наукова новизна та практичне значення отриманих результатів. Було виявлено, що ідея утвердження державності України - центральна ідея поетичного Універсуму Євгена Маланюка. Поет звертається до витоків української державницької традиції князівсько-дружинницької доби, періоду гетьманування Б. Хмельницького, І. Мазепи, П. Орлика, в ній прагне відшукати підстави для творення сучасної держави. Однак образ України внутрішньо роздвоєний, дуалістичний, він постає перед читачем в двох своїх іпостасях: Степова Еллада та Чорна Еллада. І саме ця антиномія є для Євгена Маланюка джерелом внутрішньої неструктурованості українського суспільства, втрати вольового, динамічного, державницького начала. Поет вибудовує своєрідну історіософську концепцію буття України, елементами якої є Еллада, варяги та Рим. Еллінський гіпертрофований індивідуалізм, панестетизм має бути згармонізований варязьким активізмом та ієрархічністю Риму, ці три елементи мають існувати не окремо, лиш у своєму поєднанні, синтезі. У творенні свого образу України Євген Маланюк виходить із конкретних історичних та географічних реалій, бо саме Україна – це місце трагічної зустрічі Заходу та Сходу, цією обставиною зумовлене те, що вона довгий час лишалася суб'єктом, а не об'єктом історичного процесу. Основні твори: "Земля і залізо" (1930); "Перстень Полікрата" (1939); "Влада" (1951); "Нариси з історії нашої культури" (1954); "Малоросійство" (1959); "Книга спостережень". У 2 кн. (1962,

1966); «Стилет і стилос» (Подеброди, 1925); «Гербарій» (Гамбург, 1926); «Земна мадонна» (Львів, 1934); «Вибрані поезії» (Львів, Краків, 1943); «П'ята симфонія» (Нью-Йорк, 1953); «Остання весна» (Нью-Йорк, 1964); «Перстень і посох» (Мюнхен, 1972); «Поезії з нотатників» (Кіровоград, 2003); філософська лірика Маланюка.

Уривок вірша «Стилет чи стилос? – не збагнув» Є. Маланюк

Стилет чи стилос? — не збагнув.

Двояко Вагаються трагічні терези.

Не кинувши у глиб надійний якор,

Пливу й пливу повз береги краси.

Стилет — це зброя (різновид кинджала), а стилос — це перо (загострена паличка для писання на вкритій воском дощечці). Стилет — це символ боротьби за волю, за ідеали, стилос — це інструмент фіксування думки та краси, символ мистецтва. Ліричний герой розмірковує, що з них ефективніше. Збірка Є.Маланюка «Стилет і стилос?» побудована на своєрідній художній антитезі. Стилет — це символ одвічної борні, це свідомий вибір боротьби за ідеали народу. Стилос — це світ мистецтва у його витонченій гармонії, це музика тонів і півтонів, людських чуттів, це магія краси й добра. У цій збірці ліричний персонаж має вибирати між стилетом і стилосом, але можливостей для вибору майже немає. І ось тоді ліричний персонаж обирає стилос, який нагадує стилет (слово — зброя). Власне, у назві збірки, як і в однойменному вірші, загострювалася давня проблематика світової літератури: що має бути визначальним у художній творчості — краса чи служіння суспільним інтересам. Частка «чи» у формулі Є.Маланюка виконувала неабияку смислову роль, указуючи на певну нерішучість ліричного героя перед неминучим вибором. Тому символ терезів як втілення долі поета за такої невизначеності завбачає трагічні наслідки вагання, зумовлює потребу подолання подвійної ситуації. Отже, Є.Маланюк прагнув, щоб його слово було гострим, як кинджал, тобто стало зброєю в умовах виборювання української державності. Водночас він був проти заземленого, однобокого розуміння проблеми, маючи на увазі історичну закономірність чи, висловлюючись точніше, приреченість митця недержавної нації на служіння національним інтересам, а не естетичним потребам.

Висновки. Полягають у тому, що приступаючи до вивчення філософської спадщини будь-якого філософа, необхідно пам'ятати, що вона являє собою не просто зібрання істин, які можна представити у формі, легкої для запам'ятовування, а це є динамічним світом понять, ідей і концепцій, проблем, питань і сумнівів. Навчитися орієнтуватися в цьому світі, зрозуміло, зовсім непросто.

Ключові слова. Маланюк, філософські вчення, концепція буття, парадигми філософії, історія.